

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

7-son (5-jild)
2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI**

№ 7 (5) – 2025

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari doktori (DSc), Professor, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalari oliy

kengashi huzuridagi Sudyalari oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasini mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo'limi psixologik xizmat boshlig'i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Норов Шухрат Сувонович</i> МОЛОДЁЖНЫЕ ОРГАНИЗАЦИИ В ИНТЕГРАЦИИ СРЕДСТВ МАССОВОЙ ИНФОРМАЦИИ НА ПРИМЕРЕ ЗАРАФШАНСКОГО ОАЗИСА	9-14
<i>Nazirxo'jayev Muhammadalixo'ja Qosimxo'jayevich</i> 1945-1950-YILLARDA ANDIJON VA FARG'ONA VILOYATLARIDA HARBIY ASIRLARINING QURILISH VA XALQ XO'JALIGI ISHLARIGA JALB ETILISHI TARIXIDAN	15-22
<i>Xujaniyazov Uktam Eshbaevich</i> QORAQALPOG'ISTON DAVRIY MATBUOTINING MUSTAQILLIK YILLARIDAGI RIVOJLANISH TENDENSIYALARI (1991-2018).....	23-27
<i>Toirjonova Ruxsora Shaxobiddinovna</i> SOVET DAVRIDA VAQF MULKLARI TAQDIRI VA DINIY MUASSASALARGA BO'LGAN MUNOSABAT	28-31
<i>Aytmuratova Janilsin, Quvvatova Charos</i> THE ROLE OF THE JADIDS IN THE DEVELOPMENT OF NATIONAL PUBLIC EDUCATION, LITERATURE, AND ART	32-36
<i>Rahimova Zeboxon O'ktam qizi</i> XORAZM HUDUDIDAGI TARIXIY QAL'ALAR REKONSTRUKSIYASIDA 3D MODELLASHTIRISH TEXNOLOGIYASIDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI	37-42
<i>Aytmuratov Jalgas, Doshniyazov Raxat</i> QORAQALPOG'ISTON SAN'ATINING TARAQQIYOTIDA TASVIRIY SAN'ATNING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISH MANBALARI	43-49

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Raximbayev Akmal Azatboyevich</i> O'ZBEKISTON HUDUDLARIDA SANOATNI RIVOJLANISHI VA AGLOMERATSIYALARNI SHAKLLANISH JARAYONLARI	50-57
<i>Amonov Mehridin Oromiddinovich</i> TADBIRKORLIK FAOLIYATINI BOSHQARISHDAGI RAHBARLIK USHLUBLARI	58-63
<i>Shukurov Ikrom Abdurashitovich</i> TURIZM SOHASINING RIVOJLANISHIDA TURISTIK FIRMA VA TASHKILOTLAR TOMONIDAN SOTILGAN SAYYOHLIK YO'LLANMALARINING TA'SIRINI TAHLIL ETISH	64-69

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Karimbayeva Salomatxon, Mirzaxmedov Abdurashid</i> IJTIMOIY TOLERANTLIKKKA TA'RIF	70-74
<i>Qayumova Aziza Toshmuradovna</i> IBN XALDUN IQLIMLAR NAZARIYASINING IJTIMOIIY-FALSAFIY TAHLILI.....	75-78
<i>Bekpo'latov Ulug'bek Rahmatulla o'g'li</i> SIMMETRIYA VA ASIMMETRIYA BIRLIGI KONTEKSTIDA "O'ZBEKISTON – 2030" STRATEGIYASIDAGI G'OYALARNING IJTIMOIIY FALSAFIY TAHLILI	79-85

<i>Kubatov Shahobjon</i> 2016-2024-YILLARDA O'ZBEK JAMIYATI TAFAKKURIDA DAVLATNING IJTIMOIIY FUNKSIYALARI TAHLILI	86-96
<i>Abduraxmonov Is'haq, Jurayeva Rayxona</i> YOSHLARDA AXBOROT MADANIYATINI SHAKLLANTIRISHNING METODOLOGIK MUAMMOLARI	97-100
<i>Raximova Yulduz Dilmurod qizi</i> ISLOM FALSAFASIDA INSON TALQINI	101-104
<i>Achilov Firdavs Nasritdin o'g'li</i> YANGI O'ZBEKISTON YOSHLARI MA'NAVIIY QIYOFASINI YUKSALTIRISHDA MAHMUDXO'JA BEHBUDIIY TA'LIMOTINING AHAMIYATI	105-108
<i>Mansurov Abdulaziz Akbarjonovich</i> DEMOGRAFIK JARAYONLAR, MIGRATSIYA VA URBANIZATSIYANING MADANIYATLARARO DIALOGGA TA'SIRI.....	109-113
<i>Хамдамов Бехзод Хабибович</i> ФИЛОСОФИЯ ЛИЧНОСТИ И СУДЬБЫ В «БОБУРНАМЕ»	114-118

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

<i>Mamadaliyeva Naibaxon, Mamadaliyeva Odinaxon</i> DAVLAT TILIDA SIFAT VA SERTIFIKATLASH ATAMALARI IZOHLI LUG'ATINI YARATISH ZARURATI	119-125
<i>Алиева Эльвина, Расулова Дилбар</i> ИЗУЧЕНИЕ КОНВЕРГЕНЦИИ ЯЗЫКОВЫХ СРЕДСТВ НА МАТЕРИАЛЕ ХУДОЖЕСТВЕННОГО ПРОЗАИЧЕСКОГО ТЕКСТА	126-134
<i>Eshboyev Qahramon Bakir o'g'li</i> LEKSIKOGRAFIYADA DARAJALANISH QONUNIYATINING ILMIY-AMALIY AHAMIYATI	135-144
<i>Qodirova Barno Ibragimovna</i> O'ZBEK FILOLOGIK TERMINOLOGIYASIDA -IZM QO'SHIMCHASINING ETIMOLOGIK VA MORFOLOGIK TAHLILI	145-149
<i>Tursinbaev Ilham Po'latbay o'g'li</i> BOLALAR ADABIYOTIDA POEMANING JANRIY XUSUSIYATLARI	150-154
<i>Abdurahmonova Farangiz, Xudoymurodova Xurriyat</i> "SAG'RI TERI TILSIMI" FALSAFIY ROMANIDA BOSH QAHRAMON TAQDIRINING BADIY TALQINI	155-158

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

<i>Yunusov Xaydarali Muratovich</i> YEVROPA ITTIFOQI HUQUQINING ASOSIY PRINSIPLARI	159-168
<i>Zokirov Sherzod</i> O'ZBEK XONLIKLARIDA INSON HUQUQLARINING TA'MINLANISHI: FUQAROLAR MUHOJIRATLARI BILAN ISHLASH VA U BO'YICHA NAZORATNI AMALGA OSHIRISH MISOLIDA	169-176
<i>Жураев Шерзод Юлдашевич</i> ПРИМЕНЕНИЯ ПРИНЦИПА ЗАЩИТЫ ДОВЕРИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА	177-185

<i>Maxamatov Maxmud Maxamataminovich</i> INSON HUQUQLARIDAN CHEKINISHNI XALQARO STANDARTLARDA TARTIBGA SOLINISHI	186-192
<i>Мадаминова Дилафруз, Авазбекова Диёрахон</i> СОПРИКОСНОВЕНИЕ ИСЛАМСКИХ И МЕЖДУНАРОДНЫХ НОРМ В ВОПРОСАХ РОДИТЕЛЬСКИХ ПРАВ И ОПЕКИ НАД РЕБЁНКОМ	193-202
<i>Qudratillayev Jaxongir Zokirjon o'g'li</i> INTERNETDAN FOYDALANISH HUQUQINING TARKIBIY QISMI	203-209
<i>Мукумов Бобур Мелибой угли</i> ОЦЕНКА РЕГУЛИРУЮЩЕГО ВОЗДЕЙСТВИЯ И ОБЩЕСТВЕННАЯ ЭКСПЕРТИЗА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН: ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОЕ ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ ГОСУДАРСТВА, БИЗНЕСА И ГРАЖДАНСКОГО ОБЩЕСТВА	210-214
<i>Mamatmurodov Farrux Farxod o'g'li</i> FUNDAMENTAL DIFFERENCES AND ANALYSIS OF THE ORGANIZING PRINCIPLES OF ISLAMIC FINANCE AND TRADITIONAL FINANCE. IN THE EXAMPLE OF ISLAMIC BANKS AND TRADITIONAL BANKS	215-222
<i>Yarlakabov Sherali</i> ICHKI ISHLAR ORGANLARIDA KADRLAR BILAN ISHLASH HUQUQIY ASOSLARINING NAZARIY JIHATLARI	223-228
<i>Боймурзаев Жасурбек Бахтиярович</i> ЗНАЧЕНИЕ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ ОПЕРАТИВНЫХ ПОДРАЗДЕЛЕНИЙ ОРГАНОВ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ С ОБЩЕСТВЕННОСТЬЮ В БОРЬБЕ С НАРКОТИКАМИ И НАПРАВЛЕНИЯ ЕГО СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ	229-234
<i>Xadjiyev Azizbek Kadambayevich</i> “IJTIMOIY ADOLAT” TUSHUNCHASI, MAZMUNI VA TARKIBI VA XALQARO QONUNCHILIK Hujjatlarida tutgan o'rni	235-240
<i>Abulxayrov Rustamxon Ibodullayevich</i> PORTLASHDAN KEYIN KO'ZDAN Kechirish davomida olingan ASHYOVIY DALILLAR BO'YICHA TAYINLANADIGAN PORTLASH-TEKNIK VA PORTLOVCHI MODDALAR EKSPERTIZALARI HAL ETADIGAN MASALALAR	241-249
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Jumaniyozova Muhaiyo Tojiyevna</i> IJTIMOIY-GUMANITAR YO'NALISH PEDAGOGLARI KREATIV KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHNING DIDAKTIK IMKONIYATLARI.....	250-256
<i>Menglikulov Xayrulla Aliqulovich</i> OLIY O'QUV YURTIDA JISMONIY TARBIYANING TASHKILiy SHAKLLARI	257-263
<i>Jurayeva Balxiya Farxod qizi</i> ROBOTOTEXNIKA DARSLARIDA STEAM – TA'LIM YONDASHUVINING AHAMIYATI	264-270
<i>Nasritdinova Madina Nurullayevna</i> ARTPEDAGOGIK YONDASHUV ASOSIDA BO'LAJAK PEDAGOGLARNING BADIIY-IJODIY KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHGA DOIR TAJRIBA-SINOV ISHLARI NATIJALARI TAHLILI VA SAMARADORLIK DARAJASI	271-275
<i>Charshanbiyev Namaz Maxmatmurodovich</i> KASBIY TA'LIM MUASSASALARIDA O'QUV JARAYONINI RAQAMLI TA'LIM PLATFORMALAR ASOSIDA TASHKIL ETISH METODIKASI	276-281

Received: 16 June 2025

Accepted: 5 July 2025

Published: 15 July 2025

Article / Original Paper

METHODOLOGY OF ORGANIZING THE LEARNING PROCESS IN VOCATIONAL EDUCATION INSTITUTIONS ON THE BASIS OF DIGITAL EDUCATIONAL PLATFORMS

Charshanbiyev Namaz Makhmatmurodovich

Independent Researcher at the Institute for the Development of Professional Education

Abstract. This study provides methodological recommendations for the use of digital platforms in vocational education, which can be used to individualize the process of vocational education.

A prerequisite for improving the quality of vocational education and, as a result, the creation of a digital space in the future by preparing sought-after specialists who are ready to realize their potential.

Keywords: vocational education, digital technologies, digital platforms, educational process, individualized education.

KASBIY TA'LIM MUASSASALARIDA O'QUV JARAYONINI RAQAMLI TA'LIM PLATFORMALAR ASOSIDA TASHKIL ETISH METODIKASI

Charshanbiyev Namaz Maxmatmurodovich

Professional ta'limni rivojlantirish instituti mustaqil tadqiqotchisi

Annotatsiya. Ushbu tadqiqot kasbiy ta'limda ishlatilishi mumkin bo'lgan raqamli platformalarni ishlab chiqilgan uslubiy tavsiyalar asosida kasbiy ta'lim jarayonini individuallashtirishda qo'llanilishi mumkin.

Kasb-hunar ta'limida raqamli platformalardan foydalanish takomillashtirishning zaruriy sharti kasbiy ta'lim sifati va buning natijasida o'z salohiyatini ro'yobga chiqarishga tayyor bo'lgan izlanuvchan mutaxassislarni tayyorlash orqali kelajakda raqamli makon yaratishdir

Kalit so'zlar: kasb ta'limi, raqamli texnologiyalar, raqamli platformalar, o'quv jarayoni, individuallashtirilgan ta'lim.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5I7Y2025N41>

Kirish. Ta'lim jarayoniga raqamli texnologiyalar va zamonaviy usullarni joriy etish bugungi kunda oliy va kasbiy ta'limdagi dolzarb masala hisoblanadi. Ta'lim jarayonlarini raqamli texnologiyalar asosida individuallashtirish, masofaviy ta'lim xizmatlarini rivojlantirish, vebinar, onlayn, "blended learning", "flipped classroom" texnologiyalarini amaliyotga keng joriy etish zarur ahamiyat kasb etmoqda.

Hozirgi kunda bizning dunyomiz raqamli formatga tobora ko'proq singib bormoqda. Kundalik hayotimizga tobora ko'proq yangi gadjetlar kirib bormoqda: planshetlar, ipadlar, smartfonlar, aqlli soatlar, 3-D realitiy, MacBooklar odatiy holga aylandi. Kasbiy ta'lim muassasalarida ham ta'lim formati o'zgarib bormoqda, namunaviy ma'ruzalar kino namoyishi, konferensiyalar, onlayn ma'ruzalar va boshqa turdagi darslar bilan almashtirilmoqda. Taqdimotlar, videolar, audio ilovalarni ko'rsatish endi yangilik emas. Raqamli texnologiyalar XXI asrda ta'limning ajralmas qismiga aylanib bormoqda [1, B 47-51], [2, №2], [3, B 200-202].

Bugungi kunda davlat tomonidan qo'yilgan ishlab chiqarish vazifalarini bajarish uchun axborotni to'plash va qayta ishlash, intellektual mehnatdan foydalanish, yangi g'oyalarni yaratish va qo'llash zarur. Sanoatdagi innovatsion texnologiyalarning asosiy yo'nalishi ishlab chiqarish jarayonlarini axborotlashtirishdir. Bularning barchasi yuqori malakaga ega bo'lgan va qisqa vaqt ichida yangi texnologiyalarni o'zlashtira oladigan mutaxassislariga qiziqishni faollashtiradi [4].

Axborot ma'lumotlarini talaba-o'quvchilarga optimal yetkazib berish turli o'quv materiallarini yaratish imkonini beruvchi vositalar to'plamidir.

Adabiyotlar tahlil. Kasb ta'limda raqamlashtirishning nazariy asoslarini Ye.M. Yegorova [5], N.V. Shamova [6], A.Yu. Uvarov [7], N.P. Goncharuk, Ye.M. Xromova [8], G.A. Kruchinina [9] va boshqalarning asarlarida keltirilgan. Ilmiy adabiyotlarda "raqamli texnologiyalar" tushunchasi mualliflar tomonidan juda tor doirada yoritilgan. Normativ-texnik hujjatlar atamaları lug'atida "raqamli texnologiyalar" tushunchasi "kodlar va signallarni ma'lum ketma-ketlikda va ma'lum chastotada yozib olish uchun kompyuterlar yoki boshqa zamonaviy jihozlardan foydalanadigan texnologiyalar" deb talqin etiladi [10]. Aksariyat mualliflar ta'limda raqamli texnologiyalarni raqamli va axborot-kommunikatsiya texnologiyalariga asoslangan zamonaviy ta'lim muhitini tashkil etish usuli sifatida talqin etadilar. Ularning nuqtai nazariga qo'shilamiz va ushbu ta'rifni tadqiqotimiz uchun asos sifatida ishlatamiz. Bursev D.S., Gavriluk Ye.S., Shaugaraeva D.I., Astaxova T.N., Maslov N.S., Kirilova D.A., Bogdanova N.V., Puzankova L.V., Vartanova Ye.L., Virkovskiy A.V, Smirnov S.S., Makeenko M.I., Kleymenova Ye.V. kabi ko'plab mualliflar raqamli va axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini ta'limga joriy etish muammolarini o'rganishgan.

Maqola materialining tahlili. O'tkazilgan tadqiqotda kasbiy ta'lim muassasalari o'qituvchilar o'rtasida raqamli makondan turli fanlar bo'yicha darslar uchun quyidagi didaktik materiallarni tanlash ishlab chiqilgan bo'lib, ular turli ta'lim muassasalarida o'qitishda qo'llanilishi mumkin [11, №4]. [12, №67], [13, B 287-289]

LMS — elektron ta'lim tizimi. Eng mashhur LMS quyidagilardir: Google Classroom, Canvas, Moodle, Ispring Suite — onlayn o'quv saytlarini yaratish uchun veb-ilovalar bugun kasb ta'lim muassasalarida o'quv jarayonini qo'llab-quvvatlashning pedagogik xizmatlardir.

Udemy — ochiq va yopiq video kurslarni yaratish va o'tkazish imkonini beradi, bu yerda o'qituvchi talabalarni kurslarga ro'yxatdan o'tkazish jarayonini boshqaradi. Platforma individual foydalanuvchilar uchun bepul, ammo ta'lim va boshqa tashkilotlar uchun pullik. Qo'shimcha vositalar mavjud — testlar, qo'shimcha materiallarni nashr etish qobiliyati, fikr-mulohazalar uchun muhokamalarni doimiy qilib borish zarur vositadir.

Ispring Online LMS — bu xodimlar va hamkorlarni o'qitish uchun korporativ onlayn portal yaratish maqsadida masofaviy ta'lim tizimi. Ushbu tizimda quyidagi funksiyalar mavjud: kurs muharriri, guruh boshqaruvi, test, kompyuterlar, Android va IOS uchun mavjud.

Video xizmatlari. Kasb ta'lim o'qituvchilarining 85% ga yaqini o'z darslarida YouTube yoki boshqa mavjud platformalarda videolarni namoyish etadilar. Kasbiy ta'limda videolarini ko'rsatish uchun eng keng tarqalgan platformalar: YouTube, Netflix, BBC TV, Amediateka.

O'quvchilarning dunyoqarashini kengaytirish va qiziqishini oshirish uchun YouTubedagi quyidagi ko'plab mavzulardagi kanallarni ko'rishni tavsiya qilamiz:

Crash kursi. Kanalda quyidagi fanlardan ko'plab foydali darslar mavjud: matematika, fizika, informatika, astronomiya, tarix, biologiya, adabiyot, kimyo va boshqalar. Masalan talaba-

o'quvchilar sotsiologiya, mifologiya, falsafa, iqtisod, anatomiya va fiziologiya, ekologiya, psixologiya kabi fanlarni tanlashlari mumkin. Video ko'rinishidagi 15 daqiqalik darslar yosh avlod tomonidan mashhur, ammo hamma narsa ingliz tilida va hamma ham tarjima bilan subtitrlarga ega emas.

TutorOnline. Bu kanalda matematika, biologiya, tarix, kimyo, fizika, rus, fransuz va ingliz tillariga oid videolar taqdim etiladi. O'qituvchilar o'qitishga ijodiy yondashadilar, rap va boshqa nostandart yondashuvlardan foydalanadilar.

Audikar. Ushbu kanalda yagona markazlashtirilgan test sinovlariga tayyorgarlik ko'rishga qaratilgan asosiy fanlar bo'yicha videodarslar mavjud. O'qituvchilar murakkab mavzularni batafsil va qiziqarli tarzda tushuntiradilar.

Skeng: Ushbu onlayn maktab ingliz tilini filmlar, musiqalar, gazetalar va video intervyulardan misollar yordamida o'rgatadi. Ular mashhur filmlar, qo'shiqlardan iqtiboslarni tahlil qiladilar, Dota o'yinidan ingliz tilini o'rganadilar va hokazo.

Ommaviy fan va umumiy rivojlanish YouTube kanallari:

PostNauka. Ushbu mashhur YouTube kanalida taniqli olimlar fan haqida gapiradilar. Aniq va oddiy fundamental fan va olimlar haqida ma'ruzalar, intervyu va maqolalar videoroliklarning asosiy mazmunini tashkil etadi.

MTda masofaviy ta'lim. 2020-yildan boshlab dunyoning juda ko'p davlatlarida o'qish jarayonlari masofaviy rejimga o'tdi. Masofaviy shaklda ta'lim berishda quyidagi resurslardan faol foydalaniladi: LMS tizimi va MT masofaviy o'qitish kanali. Youtube, LMS va Youtube kanalida siz darslarning translyatsiyalari va yozuvlarini, pedagogika bo'yicha ko'plab ma'ruzalarni va boshqalarni topishingiz mumkin. 2020-yil voqealari o'quv jarayonini tashkil qilish ta'lim muassasalaridan uy sharoitlariga o'tkazishni boshladi, bu esa o'quv jarayonida raqamli videokonferensaloqa resurslaridan foydalanishning dolzarbligini ochib berdi. Eng mashhur 2020-2021 yillar uchun ZOOM.US va Discord edi, ammo birinchisi TeamSpeak o'rnini bosa boshladi.

ZOOM.US — yuqori aniqlikdagi onlayn videokonferensiya va video vebinarlar uchun bulutli platforma. Zoom video konferensiya, onlayn uchrashuvlar, chat va mobil hamkorlikni birlashtirgan aloqa dasturini taklif etadi.

Skype — bu boshqa foydalanuvchilar bilan muloqot qilish uchun mo'ljallangan dastur. Skype bilan foydalanuvchilar individual va guruhli ovozli va bepul video qo'ng'iroqlarni amalga oshirish, shuningdek, tezkor xabarlarini yuborish va boshqa Skype foydalanuvchilariga fayllar yuborish mumkin. Siz Skypedan har qanday qulay qurilmada foydalanishingiz mumkin: mobil telefon, kompyuter yoki planshet.

Discord video konferensiyani qo'llab-quvvatlaydigan bepul messenjer bo'lib, foydalanish uchun mo'ljallangan geymerlar va talaba-o'quvchilar orasida eng mashhur bo'lgan turli sohalar bo'yicha mashhur tarmoqdir.

TeamSpeak — bu Internetda ovozli va video aloqa uchun mo'ljallangan kompyuter dasturi VoIP texnologiyasi orqali bir vaqtning o'zida deyarli cheksiz miqdordagi abonentlar gaplashishi bilan ajralib turadi.

Ijtimoiy tarmoqlar — VKontakte, Twitter, Facebook, Telegram va boshqa ijtimoiy tarmoqlar talaba-o'quvchilar va ota-onalar bilan kamroq rasmiy muhitda muloqot qilish imkonini beradi.

O'smirlar va yoshlar orasida tobora ommalashib borayotgan Tik Tok ijtimoiy tarmog'ini ham alohida ta'kidlamog'chiman. Bu yerda ta'lim mazmuni tobora ko'payib bormoqda. Eng mashhur kasb ta'lim ijtimoiy tarmog'i, albatta, Instagram. Chunki ko'pchilik blogerlar o'z mahsulotlarini o'quv kurslari yoki qo'llanmalar shaklida chiqaradilar.

Shuningdek, siz o'quv jarayonida bulutli xizmatlardan foydalanishingiz mumkin, masalan: Google Drive; Mail.Ru buluti; Yandex Disk va boshqalar.

Natijalar muhokamasi. Kasb ta'lim muassasalarini axborotlashtirish sohasidagi eng muhim masala – o'quv materiallarining kompyuter versiyalari, o'quv jarayonini ko'rgazmali qo'llab-quvvatlash uchun ma'lumotlar bazasi, virtual laboratoriya ishlarini o'z ichiga oladigan elektron o'quv-uslubiy majmualarni yaratish va ulardan foydalanishdir. Bugungi kundagi asosiy maqsad ta'lim va fanni birlashtirgan yaxlit kompyuter tarmog'ini yaratish hamda har bir o'quvchini kompyuter texnologiyalariga asoslangan holda individual tayyorlash tizimini shakllantirishdan iborat [14, №3]. Ta'limning moslashuvchanligi talabalarni kelajakdagi kasbiy faoliyatida duch keladigan turli xil vazifalarga tayyorlash uchun juda muhimdir. Kasbiy ta'lim tizimida individuallashtirilgan ta'lim, qarorlar qabul qilish va oldindan belgilangan naqshlarsiz harakatlar, ko'p darajali va ko'p formatli Internet aloqalari ularning asosiy raqobatdosh afzalliklariga aylanmoqda. Individuallashtirilgan raqamli ta'lim resurslari talabalarni kelajakda duch kelishi mumkin bo'lgan ko'plab kasbiy muammolarni hal qilishga tayyorlashda o'quv jarayonini yanada moslashuvchan qilish imkonini beradi. Ta'lim samaradorligi shaxsiylashtirilgan o'quv dasturlari, shablonlarni cheklamasdan mustaqil qarorlar qabul qilish va Internet aloqalarining ko'p darajali, ko'p formatli variantlari bilan ta'minlanishi kutilmoqda, bular birgalikda sezilarli raqobatdosh ustunliklarni anglatadi [15, B 583].

Ta'limni raqamlashtirish kabi jarayon fan va texnika taraqqiyotining eng so'nggi yutuqlaridan foydalanish, kadrlar tayyorlash metodologiyasi va texnologiyalarini optimallashtirish, dasturiy ta'minot sohasidagi eng so'nggi ishlanmalarni joriy etishni o'z ichiga oladi. O'quv jarayonida raqamli ta'lim resurslarini ishlab chiqish va ulardan foydalanish didaktik tamoyillarga asoslangan, ilmiy jihatdan tashkil etilgan va nazorat qilinadigan tizimli jarayon sifatida amalga oshirilishi kerak. Bunday vaziyatda kompyuter texnologiyalarining to'liq imkoniyatlarini ro'yobga chiqarish, o'quv dasturining mazmunini namoyish etish va tahlil qilish, zarur nazariy bilimlarni shakllantirish, amaliy tajriba orttirish, o'quv jarayonining borishini samarali va sifatli baholash, keyingi kasbiy faoliyatda duch kelishi mumkin bo'lgan namunaviy ta'lim vaziyatlari, avtomatlashtirish afzalliklaridan foydalanish, sun'iy intellekt funksiyalaridir [16, №5].

Zamonaviy sharoitda ta'lim tizimiga moslashuvchan yondashish, uni muntazam takomillashtirish bilan shug'ullanish zarur. Kasb ta'limi sharoitida mazkur chora-tadbirlar vaqt yo'qotishlarini kamaytirish, o'quvchilar va o'qituvchilar o'rtasida takroriy va muntazam ishlarni qisqartirish va avtomatlashtirish, har bir o'quvchiga yondashuvni individuallashtirish, interaktivlik, qiziqishni ta'minlash, o'quv jarayonining borishini nazorat qilishni nazarda tutadi. Shundan kelib chiqqan holda, zamonaviy texnologiyalardan foydalanish imkoniyatini beruvchi, shuningdek, ularni amalga oshirishda yuzaga keladigan muammolarning oldini olish uchun maxsus shart-sharoitlarni tashkil etish zarur [17, B 259-268].

Shubhasiz, so'nggi o'n yilliklarda kasb ta'lim muassasalarida qo'llanilayotgan kasbiy ta'lim va qayta tayyorlash usullari zamonaviy ta'lim maydonida to'g'ri ishlamayapti: ta'lim muassasalari uchun ko'p sonli kompyuterlar xarid qilinishi ta'lim sifatini oshirmaydi, raqamli

rivojlanish sohasida o'qituvchilarning yetarli darajada tayyorlanmagani ilg'or kompyuter texnologiyalarini joriy etishni sekinlashtiradi, raqamli resurslar salohiyatini joriy etishning cheklanganligi kelajakdagi kadrlar tayyorlash talablariga javob bermaydi [18].

Xulosa. Garchi tadqiqotda kasb ta'lim muassasalarining o'quv jarayonida foydalanish tavsiya etilgan bir nechta raqamli platformalar tavsiflangan bo'lsa-da, bugungi tezkor raqamli rivojlanish sharoitida yangi ta'lim resurslarining yuzaga kelishini doimiy ravishda kuzatish, ularni amaliyotga tatbiq etish, takomillashtirish hamda aniq didaktik maqsad va vazifalarga moslashtirish zarur bo'lib qolmoqda. Kasbiy ta'limda raqamli platformalardan foydalanish ta'lim sifati oshishiga xizmat qiladi va natijada raqamli muhitda o'z salohiyatini to'liq namoyon eta oladigan, ilg'or fikrlovchi mutaxassislarni tayyorlashga imkon yaratadi.

Adabiyotlar/Literatura/References:

1. Гушин, А.В. Особенности реализации информационной стратегии высшей образовательной организации / А.В. Гушин, О.И. Ваганова, О.Н. Филатова // Известия Балтийской государственной академии рыбопромыслового флота. – 2021. – № 3 (57). – С. 47-51.
2. Малушко, Е.Ю. Система электронного образования как инструмент повышения конкурентоспособности специалиста в условиях цифровой экономики / Е.Ю. Малушко, В.Г. Лизунков // Вестник Мининского университета. – 2020. – Т.8. – №2.
3. Филатова, О.Н. Профессиональное образование в современном информационном обществе / О.Н. Филатова, А.В. Гушин, Н.А. Шобонов // Проблемы современного педагогического образования. – 2018. – №61(2). – С. 200-202.
4. Суркова, Н. Э. Методика разработки и использования цифровых образовательных ресурсов при дистанционном обучении в учреждении среднего профессионального образования: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Суркова Наталия Эвгеньевна. — Москва, 2007. —
5. Егорова Е.М. Теоретические основы цифровизации в профессиональном образовании / Е.М. Егорова // Вопросы педагогики. – 2020. – № 6-1. – С.100-109.
6. Шамова Н.В. Онлайн-обучение в образовательном протсессе; сильные и слабые стороны / Н.В. Шамова // Казанский педагогический журнал. – 2019. – № 2. – С. 20-24.
7. Уваров А.Ю. Технологии виртуальной реальности в образовании / А.Ю. Уваров // Наука и школа. – 2018. – №4. – С.108-117.
8. Горчарук Н.П. Модели интеграции цифровых и педагогических технологий в процессе подготовки будущих инженеров / Н.П. Горчарук, Е.И. Хромова // Казанский педагогический журнал. – – № 1. – С. 31 – 35.
9. Кручинин М.В. Применение цифровых технологий обучения в высшей школе: проблемы и перспективы, Swot-анализ / М.В. Кручинин, Г.А. Кручинина, Л.А. Петрукович // Казанский педагогический университет. – 2020. – № 3(140). – С. 64-75.
10. Словар – справочник терминов нормативно-технической документации [Электронный ресурс] – УРЛ: <http://нормативе.референсе.дистионарий.асадемис.ру> (дата обращения: 25.04.2021).
11. Сибгатуллина, А.Р. Адаптация молодых учителей к профессиональной деятельности в инновационной образовательной среде / А.Р. Сибгатуллина, Г.А. Степанова // Вестник Мининского университета. – 2021. – Т.9. – №4.
12. Филатова, О.Н. Педагог профессионального обучения в будущем цифровом образовательном пространстве / О.Н. Филатова, Г.А. Грибина, Е.Л. Ермолаева // Проблемы современного педагогического образования. – 2020. – №67(1).

13. Филатова, О.Н. Преимущества и недостатки дистанционного обучения / О.Н. Филатова, Е.В. Лукина, П.В. Канатев // Проблемы современного педагогического образования. – 2021. – №72(2). – С. 287-289.
14. Тимохин, А. Ю. Информатизация образования как средство повышения эффективности образовательного процесса / А. Ю. Тимохин, А. Б. Исаева // Мир науки. Педагогика и психология. — 2022. — Т. 10, № 3.
15. Informatization of technical vocational schools : Theoretical foundations and practical approaches / A. Lytvyn, L. Rudenko, Yu. Pelekh, V. Lytvyn // Education and Information Technologies. — 2020. — Vol. 25, № 14. — P. 583–609.
16. Morais, C. The use of digital yeducational resources in the support to learning in higher yeducation / C. Morais, L. Miranda, P. Alves // ICST Transactions on ye-Yeducation and ye-Learning. — 2015. — Vol. 2, № 5.
17. Ходанович, А. И. Информатизация образования как научно-методическая проблема / А. И. Ходанович // Известия Российского государственного педагогического университета им. А. И. Герсена. — 2003. — № 6. — С. 259–268.
18. Тангиров, Х. Э. Об использовании электронных средств обучения в процессе организации учебнож деятельности школьников / Х. Эъ. Тангиров, Т. Т. Абдусаломов // Молодож учених. — 2014. — № 2 (61). — С. 860–864.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 4 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).